

184 . Jidvei | Comuna: Jidvei | Județ: Alba | Punct: Pădurea Bleș (Blej) | Anul: 2022

Anul: 2022

Cod RAN: 5112.03

Perioade: Protoistorie

Epoci: La Tène

Tipuri sit: descoperire funerară, exploatare minieră

Autori: Marius Mihai Ciută, George Valentin Bounegru

Instituții: Universitatea "Lucian Blaga", Sibiu, Muzeul Național al Unirii, Alba Iulia

Nr. autorizatie: 600

Data autorizatiei: 2022-09-19

Raport de cercetare arheologică de la Jidvei, com. Jidvei, jud. Alba, Punct: Pădurea Bleș (Blej)

Rezumat

Prezentul raport se ocupă de cazul unei cercetări arheologice determinate de recuperarea unui tezaur monetar descoperit într-o pădure din comuna Jidvei, județul Alba. Tezaurul a fost descoperit de un detectorist, care a scos unele dintre monedele ce părăsiseră contextul lor original și le-a predat Primăriei comunei Jidvei (la 15.08.2022), furnizând toate datele necesare pentru identificarea locației în vederea luării de măsuri legale. Ulterior, din cauza neimplicării instituțiilor publice, nu s-au luat măsuri legale, astfel încât, după o lună, tezaurul era încă în situ, cu riscul de a fi furat. Cercetarea arheologică a avut un caracter de urgență și salvare, fiind subiectul activităților desfășurate într-un dosar penal. Aceasta a condus la identificarea contextului, documentarea completă a acestuia și recuperarea atât a datelor și informațiilor arheologice, cât și a tezaurului monetar, compus din peste 110 monede de argint.

Tezaurul este alcătuit din tetradracme de tip Macedonia Prima (secolul al II-lea î.Hr.) și drahme dacice de tip Rădulești-Hunedoara (secolele III-II î.Hr.). În urma investigării contextului și perimetrului descoperirii, experții de la Muzeul Național al Unirii din Alba Iulia au solicitat înregistrarea sitului arheologic în Repertoriul Arheologic Național.

Raport

Premise Efectuarea de detecții geo-fizice de către deținătorii de detectoare de metale în zone neînregistrate ca fiind situri arheologice sau neapartenând zonelor protejate - în înțelesul actelor normative actuale - a devenit o practică tot mai frecventă, iar fenomenul tinde să capete dimensiuni care depășesc cu mult capacitatea de viziune a legiuitorului care, acum 23 de ani (!), încerca să traseze anumite coordonate privind reglementarea activităților care presupun utilizarea acestor dispozitive. Un astfel de caz este cel prezentat în raportul de față, în care o cercetare arheologică autorizată, de tip „diagnostic intruziv”, a dus la recuperarea datelor arheologice ale unui context, reperat de un deținător al unui detector de metale, care a conținut un extrem de interesant tezaur monetar antic. În urma solicitării venite dinspre investigatorii judiciari ai Inspectoratului de Poliție Județean Alba[1], la 15. 09. 2022, Muzeul Național al Unirii din Alba Iulia a solicitat la rândul său emiterea unei autorizații de evaluare de teren. Cercetarea avea ca scop obținerea maximului de informații cu privire la contextul arheologic al tezaurului monetar descoperit cu aproape o lună și jumătate înainte. În aceeași zi cu sosirea autorizației s-a efectuat documentarea în teren a contextului arheologic în care a fost semnalat tezaurul monetar, concomitent cu cercetarea la fața locului, o activitate dispusă prin Ordonanță, în cadrul dosarului penal deschis. La activitatea din teren au participat: arheolog George Bounegru, desemnat de Muzeul Național al Unirii din Alba Iulia pentru efectuarea unei evaluări arheologice, arheolog Marius-Mihai Ciută, în dublă calitate: de organ judiciar și arheolog, alături de reprezentanți ai autorităților locale și detectoristul care a efectuat prospecția în urma căreia au rezultat

artefactele predate la Primăria Jidvei (fig. 1), la data de 16. 08. 2022. Cercetarea arheologică Locul descoperirii a fost identificat în Pădurea Bleș, situată în UAT Jidvei, la o distanță de cca 3,5-4 km sud-vest de localitate, pe un drum secundar care face legătura cu satul Bălcaciu (aflat la circa 1 km spre vest) (fig. 2). Din liziera nord-estică a pădurii, aflată deasupra unui baraj artificial realizat pe valea Jidveiului și în dreptul unei pajiști, după o urcare de cca. 8-10 minute (290-300 m.), spre sud-vest, pe o pantă ușoară, situată în apropierea unui drum forestier, detectoristul a indicat cu precizie locul în care a efectuat descoperirea. După ce a confirmat faptul că aspectul terenului nu prezintă urme de deranjare recentă, ulterioare descoperirii sale, acesta a indicat cu exactitate punctele în care a descoperit artefactele predate[2], fiecare în parte. Deoarece a rezultat un perimetru cu o formă relativ dreptunghiulară, cu laturile lungi (6-7 m) orientate nord-sud iar cele scurte (3 m). sub coordonarea arheologilor s-a trecut la curățarea perimetrului de stratul de frunze uscate, concomitent cu degajarea (răzuirea) stratului superficial de sol de la suprafață, în scopul conturării posibilelor contexte (fig. 3). În urma curățării și răzuirii suprafeței terenului, au fost identificate atât groapa principală, situată la limita de sus a perimetrului curățat, cât și gropile practicate de detectorist, în extragerea monedelor ieșite din contextul original și scurse pe pantă. După conturarea gropii, s-a procedat la documentarea contextului, prin executarea săpării utilizând tehnica cross-section și la golirea acesteia (fig. 4-5). S-au sesizat mai multe grupuri de monede, în diferite poziții, dovedind faptul că este vorba despre un tezaur monetar compact, din monede realizate din argint, asociat cu mici fragmente de bronz sau cupru, specifice prin culoarea verde a oxidului, interpretate ca resturile metalice ale unui recipient (pușculiță?) în care erau strânse la momentul depunerii (fig. 6). S-a procedat la documentarea științifică a gropii, fiind ridicate, pe niveluri și straturi, monedele cuprinse. Groapa de formă ovoidală, a avut la final adâncimea de cca. 25 de cm, cu o deschidere de 25-30 de cm la partea superioară, fiind adâncită în solul galben, nisipos, specific pădurilor de foioase. Monedele documentate în groapă, prezentau aceleași caracteristici cu cele predate de la Primăria Jidvei: un prim tip „Macedonia Prima”, în fapt tetradrahme macedonene databile în secolul al II-lea a. Chr., având-o pe avers pe Artemis încadrată de scutul macedonean și pe revers ghioaga lui Hercules, cu inscripția MAKEΔONΩΝ ΠΡΩΤΗΣ – și monograma de atelier Amphipolis (fig. 9); iar cel de al doilea tip, monede dacice de tip Rădulești-Hunedoara, cu aversul chipului lui Filip al II-lea stilizat și reversul prezentând un călăreț stilizat și el (fig. 8). După golirea și documentarea gropii, s-a procedat la baleierea geo-fizică a zonei situate mai jos de groapă, unde se conturau posibile intervenții naturale (rădăcini, rozătoare etc.), care au deranjat contextul original. La semnalele oferite de detector s-a procedat la cercetarea integrală a perimetrului, fiind recuperate alte câteva piese similare, antrenate de factorii mai sus enunțați (eroziunea de pantă și animale). În total, au fost extrase din context și din preajma lui, 44 piese Macedonia Prima respectiv 42 piese Rădulești-Hunedoara[3]. Toate piesele se păstrau integral, în excelente condiții, o singură monedă Macedonia Prima fiind ușor afectată pe margine, în timpul operațiunii de extragere. De remarcat faptul că la această operațiune a fost semnalat, la o anumită distanță, și un crampon de caliga de factură romană, din fier. Toate datele observate cu ocazia documentării contextului, au confirmat pe deplin cele declarate de descoperitor, validând buna credință a acestuia. Ulterior, au fost identificate, și documentate, locurile de descoperire ale celorlalte artefacte predate la Primărie (tezaur monetar roman, fibula din fier, tot de factură romană, amnar din fier, o seceră din fier, îndoită, lăsată și aceasta in situ, de către detectorist – fig. 9). Toate artefactele recuperate, au fost fotografiate, curățate primar de pământ și predate, inițial în custodie[4], Muzeului Național al Unirii din Alba Iulia, unde au parcurs etapele firești de curățare și conservare. Concluzii: Au fost efectuate investigații de specialitate asupra arealului forestier, inclusiv asupra morfologiei acestuia, care prezenta frecvente terasări, posibil antropogene. În urma documentării exhaustive a descoperirilor arheologice anterioare din teritoriul administrativ al comunei Jidvei, inclusiv cu privire la descoperirile de epocă romană din perimetrul localității Bălcaciu (com. Jidvei), a fost propusă instituirea unui perimetru de protecție asupra întregului perimetru al Pădurii Bleș, astfel că, urmând considerentele existenței mai multor descoperiri de Epocă Latène, Epoca romană / sfârșitul sec. al II-lea a. Chr. - prima jumătate a sec. I a. Chr., secolele II-III p. Chr., asociate atât depunerii tezaurului, dar și potențialelor locuiri civile de epocă dacică respective amenajări/locuiri de epocă romană, a fost delimitat, cu coordonate Stereo 70, un sit arheologic listat atât în Repertoriul Arheologic Național (RAN) cât și în Serverul Cartografic pentru Patrimoniul Cultural Național (fig. 11). Cazul de la Jidvei-Pădurea Bleș, și nu doar acesta[5], este de natură a ridica o serie de întrebări cu privire la responsabilitățile care se conturează, inerent, conform legii, dar și conform codurilor de

deontologie, în cazul reprezentanților instituțiilor publice, în special cele ale Ministerului Culturii. Chiar dacă există un vid legislativ și o „tăcere asurzitoare” din partea entităților care ar fi trebuit să reglementeze activitatea detectoriștilor din România, este necesară, credem, o redefinire a locului și rolului pe care îl joacă experții și specialiștii din domeniul arheologiei și al protejării patrimoniului cultural național, în sensul în care interesul bunului cultural și al monumentului trebuie să stea pe primul loc. Este evident că proporțiile la care s-a ajuns în materie de detectorism nu au fost (și nici nu ar fi putut să fie!) anticipate de nimeni. Este evident că asistăm la o adevărată „explozie” a numărului de persoane care solicită să primească autorizația în baza căreia să dețină un detector de metale (sau mai multe!). În cazul de față, detectoristul s-a dovedit a fi o persoană de foarte bună credință, care a efectuat demersurile necesare pentru a nu afecta contextul arheologic, a predat bunurile conform prevederilor legii, a luat reperele necesare pentru identificarea în teren a contextelor, a procedat în termeni potriviți în sesizarea descoperirii pe pagina de socializare facebook, respectiv pe grupul DetecțieMetal. Comunitatea arheologilor amatori din România, <https://www.facebook.com/groups/detectiemetal>. Nu același lucru putem afirma despre Direcția Județeană pentru Cultură Alba, care, deși a fost anunțată despre descoperire, nu a întreprins nici una din măsurile prevăzute de lege (verificarea în teren, documentarea cu privire la regimul de protecție al perimetrului, preluarea bunurilor culturale, luarea primelor măsuri pentru protejarea contextului, anunțarea organelor judiciare în cazul existenței unor suspiciuni legate de legalitatea descoperirii, efectuarea demersurilor necesare pentru clasarea, ca sit, a perimetrului descoperirii etc.). Astfel, timp de o lună, un tezaur monetar antic, deosebit de important, a stat „în situ”, fără ca despre el să se cunoască ceva, doar discreția și buna credință a descoperitorului fiind garantul păstrării integrității acestuia.

Note

- Punctul de pornire al investigațiilor a fost reprezentat de sesizarea din oficiu privind existența unui tezaur monetar descoperit cu o lună în urmă (15 august 2022) de către un detectorist din județul Mureș, într-o pădure din raza localității Jidvei (jud. Alba). Deoarece descoperitorul și-a exprimat nemulțumirea privind „neparticiparea” sa la scoaterea tezaurului monetar detectat de el, de către „arheologii din Alba Iulia”, investigatorii au obținut informații privind circumstanțele în care, o parte a tezaurului (22 monede) au rămas în custodia Primăriei din Jidvei, respectiv tezaurul, nu a fost, de fapt, identificat și documentat de către arheologi ai MNUAI, deoarece nu li s-a comunicat. În acest sens, s-a putut ajunge la concluzia că, la mai bine de o lună de la descoperirea sa și predarea primului lot de 29 artefacte la Primăria Jidvei, în condițiile anunțării circumstanțelor descoperirii pe cale telefonică, a DJC Alba, nu s-a mai efectuat nici un demers, conform prevederilor legale, existând riscul ca tezaurul rămas în situ să fi fost sustras între timp.
- Acesta a precizat că unele monede au apărut chiar la suprafață, în vreme ce altele erau la adâncimi cuprinse între 5-15 cm. Poziția acestora, scurse pe pantă, dovedea caracterul împrăștiat, răvășit, al unui tezaur monetar păstrat într-un complex adâncit, poziționat mai sus, pe pantă.. În urma curățării și răzuirii suprafeței terenului, au fost identificate atât groapa principală, situată la limita de sus a perimetrului, cât și gropile practicate de detectorist, în extragerea monedelor ieșite din contextul original.
- În total, tezaurul a conținut astfel 57 monede Macedonia Prima și 50 de monede Rădulești Hunedoara. La acestea s-a adăugat un tezaur monetar roman, compus din 7 denari (antoninieni), documentat cu aceeași ocazie, însă descoperit la o distanță de câțiva metri.
- Fiind vorba despre un dosar penal, în care s-au efectuat urmărirea penală pentru fapte care pot pune în pericol patrimoniul cultural național, bunurile au avut calitatea de corp delict, conform Codului de Procedură Penală. Ulterior, prin clasarea acestui dosar, bunurile au intrat, definitiv, în colecția MNUAI, urmând ca într-un scurt timp datele de interes științific, legate de tezaurul monetar și de contextele documentate, să facă obiectul unei lucrări monografice.
- Anul 2022 a reprezentat, credem, un bun început în materie de comunicare cu privire la „extragerea” științifică de date și informații cu privire la bunurile culturale descoperite de detectoriștii cu bună credință. Astfel de cazuri au fost semnalate în județele Bihor, Mureș și Alba.

Informații suplimentare online

[Raportul 7265 din cronica.cimec.ro](#)

[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](#)
